List 25. **NOVICE** Tečaj XXVII.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr., pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 23. junija 1869.

Gospodarske stvari.

Kranjskim svilorejcem!

Gosp. Franc Schollmayr, oskrbnik družbinega vrta, je iz Gorice, kamor ga je kmetijska družba kranjska poslala, da ogleda ondotno svilorejno poskušališče in si prilasti za preiskavo svilnih črvičev, metuljev in kokonov potrebnih vednosti, v nedeljo prišel v Ljubljano nazaj. Začel bo tedaj brž preiskovanje: ali so črviči, metulji in kokoni zdravi ali ne, in družbini odbor mu je naročil, naj jih brez plačila preiskuje. Po dovršeni preiskavi se bode vsacemu svilorejcu s pismom povedalo: ali so zdravi ali bolni, in po takem za prihodnjo rejo pripravni ali ne.

Kdor tedaj želí to izvedeti, naj mu frankirano pošlje žive ali umorjene črviče ali metulje ali kokone v prevrtanih škatljicah, kokonov saj 50, pod napisom: N. p. gospod Franc Schollmayr v Ljubljani pri Št. Jakobu štev. 148.

O kmetijski obrtniji.

Spisal Rihard Dolenec.

(Dalje.)

A. O lanenem semenu.

2. pismo.

Skoro pri nobeni kmetijski rastlini ni toliko na dobrem semenu ležeče kakor ravno pri lanu. To dobro vejo skušeni kmetovalci ovih dežel, kjer stojí predivstvo že na visoki stopinji; zato se pa tudi ne strašijo za dragi denar kupiti za izvrstno spoznanega tujega semena.

Tako sloveče seme nahajamo na Rusovskem v Rigajskem in druzih okrajih. Vendar pa ni misliti, da bi vsako rusko seme bilo za vse zemlje enako dobro, kajti večkrat se zgodí, da na eni ali drugi popolnoma zdivjá, znabiti zato, ker ni tiste lastnosti kakor ona, kodar je seme rastlo, ali pa mu je podnebje neugodno.

Zatega del je dobro, ako se v začetku le malo semena pa več sort za skušnjo naseje, in potem še le od najboljega za prihodnje pridelovanje več nakupi.

Naj je pa seme kakoršne koli vrste, vselej mora popolno kalivno in rastno moč imeti, sicer se ni nadjati gostega in dobrega lanú.

Res je, da se slabšega semena, to je tacega, ki ni popolno kalivne močí, lahko več vseje; al pomisliti je, da je seme denar. Treba je toraj seme že pred setvijo skušati, kar ni težavno. Izurjeni kmetovalci to že spoznajo na vnanji obliki v podobi semena; novinec pa, ki ni izurjen, najboljše storí, ako naravnost pest semena v namočeno pôlo sušivnega ali kosmatega papirja (Fliesspapier) dene in to tako dolgo mokro drží, dokler seme kaliti ne začne. Kakor hitro začne seme kaliti, lahko se prepriča, ali ima dosti ali pa malo gluhega semena pred seboj.

Druga skušnja se dela z vodo in žrjavico. Ako se namreč seme v vodo vrže, mora se, ako je dobro, hitro potopiti; na žrjavici mora se glasno spokati.

Zbiranje semena je tudi zeló priporočati zato, da pozneje dosti sitnega plevela ne nastane.

Ravno zavoljo imenitnosti tujega semena, se je sčasoma v semensko kupčijo dosti sleparije vgnjezdilo; prodaja se namreč še dandanes seme za rigajsko, akoravno ni ne sledú ne tirú od pravega rigajskega v njem. Zatega del je treba, da se od predkupovalcev nič ne kupi, ampak naravnost do poštenih kupcev piše. Za nemške dežele dohaja največ semena čez Štetin in Braslavo. Če tudi je tako naročeno seme zeló drago (17 goldinarjev za vagan ali 2 mernika je navadna cena), to nič ne dé, saj si je kmetovalec lahko v svesti, da ni goljufan.

Dragina tujega semena je že davno kmetovalcem misel sprožila, kupljeno izvirno seme domá množiti, ktero bi, čeravno tujemu ne popolno enako, saj bolje nego domače bilo. Skušnje so pa učile, da dobro seme in žlahni lik ob enem na eni in isti rastlini ni mogoče doseči, kajti za dober lik je treba gosto sejati in seme pred popolno zrelostjo ruvati; to se pa sè semensko dobroto nikakor ne vjema.

Treba je toraj za seme odločeni lan na posebno njivo sejati; saj se gotovo ne plača samo zavoljo dobrega semena lik celega pridelka pokvariti. Večkrat pa tudi to nič ne pomaga in zlasti v goratih krajih ne, kjer seme skor nikdar popolnoma ne dozorí. Na Nemškem si v tacih krajih tako pomagajo, da v dolinah in sploh južnejših legah samo za seme lan sejejo. To bi se pri nas tudi prav lahko zgodilo.

Za seme vsejani lan pa mora pred vsem redko stati, 2 vagana ali 4 mernike semena na oralo (joh) je čez in čez zadosti.

Med raščo do izruvanja ni druzega dela kakor pridna pletev. Lan je zrel, kakor hitro glavice ne samo rumene, ampak rujavkaste postanejo. Tako dozorjeni lan se izruje, in tako dolgo na njivi, ali, kar je še bolje, na kakem strnišču suši, da se dajo glavice na grebenu lahko odtrgati. Odtrgane glavice se dajo do spomladi na kakem zračnem prostoru sušiti, potem še le se izmlatijo in seme se še le čez 2 leti vseje, dalje ga skoro nikjer ne hranijo. Nemški kmetovalec pravi, da se seme v treh ali dveh letih izpočije. To počivanje je na vsak način koristno, in se dá tudi kemično spričati. To tukaj razlagati bi pa prezamudljivo bilo; naj nam gospodarji na besedo verjamejo, da je resnično.

Tako pridobljeno seme se več let lahko meri s prvotnim ruskim, kar se dobrote in lepote lanú tiče, nazadnje je pa vendar treba si zopet izvirnega preskrbeti.

To, kar smo o semenu zdaj spregovorili, bo gotovo vsacega kmetovalca, kteri lan seje, zadosti v posnemanje vabilo, da odstopi od stare slabe navade. In s to nado prestopimo v to, da govorimo o tem, kakošno zemljišče najbolj prileže. (Dal. prih.)

Škodljivi metulj: glagovi belin.

Pod tem naslovom beremo — drugim v lep izgled! — v „Učit. Tov.“ sledeči sestavek:

Veliko je letos belih belinov (Baum- oder Heckenweissling, Pontia Crataegi), kteri bodo hitro veliko jajček zalegli, če se ne pokončajo. Ta neizrečeno škodljivi metulj se prikaže konec maja ali v začetku junija, in včasih jih sedí po več sto skup okoli cestnih mlak ali pa na drevji. Svoja obilna rumena jajčeka, ki so drobnejša od prosa, léže na gornjo listno stran naših sadnih dreves. Sredi julija meseca se izležejo mlade gosenice in precej začnó svoje škodljivo delo s tem, da prepredejo list z neko tanko svilo in mu oglojejo gornjo kožico. Gosenica doraščena je poldrugi palec dolga, na bokih in na trebuhu modro-siva, na hrbtu črna z dvema rumeno-rujavima progama po sredi trupla, vrh tega je še črna in belo-kosmata. V jeseni prepredejo gosenice oglodano in suho listje z gostim zapredkom k vejam in v teh mešičkih prezimujejo; na pomlad se sopet zbudé, ko jame listje poganjati, vnovič žró liste in cvetje do golega oglojejo, ter pokončajo večkrat ves up, ki ga je sadjerejec imel do sadja. Ko naredí ta mrčes škodo, potem se kmalu zabubi. Palec dolga, robata, zelenkasta ali belkasta, črnopikasta buba se obesi z nitjo na vejo ali na deblo. Čez 14 dni predere metulj svoj zavoj in spustí nekoliko kapelj nekega rdečega soka, o kterem ljudjé mislijo, da je krvavi dež.

Kako se pa uničijo gosenice in glagovi belini?

Zgodaj spomladi je treba gosenično zalego trebiti in uničiti. Pri nas je župan zapovedal, da naj vsaki gospodar na svojem vrtu gosenično zalego obira in zatira. Obirali so ljudje in posebno šolarji, ker se jim je v šoli zmiraj ponavljalo, da naj obirajo, če hočejo kaj v jeseni sadja imeti. Pa glej! mislili smo, da so vse gosenice proč, pa ni bilo tako. Zdaj je vse polno glagovih belinov, ki so iz gosenične bube izleteli. Napovedal sem zopet vsem šolarjem, da naj jih pridno lové po vsej okolici, ter jih nagovarjal, kakor sem vedel in znal. Mislil sem, to jih bodo radi pokončevali, pa videl sem, da še vse premalo; le tù pa tam sem videl kakega ubitega belina na poti. — Premišljeval sem, kaj bi naredil, ter si mislim: še eno bom skusil, morebiti se mi dobro oponese, in res, prav dober vspeh se kaže. Obljubil sem vsakemu učencu, ki mi prinese sto glogovih belinov, da dobí ali belega papirja ali pisalo, ali pa jekleno peró za ta trud. Drugi dan so mi učenci že 1265 belinov prinesli. — Lové jih sedaj tako vrlo, da bom kmalu v zadregi z omenjenimi darili. Eden učencev, kteremu nič kaj ne dišé navadni šolski nauki, loví glogove beline, se vé le zavoljo darila, tako pridno, da mi je danes, ko to pišem, prinesel 900 metuljev. Da se kaj v številu ne zmotimo, zato sem boljšim učencem naročil, da naj v pričo njih prešteje vsak in potem v pripravljeno posodo pomeče, kterim so že poprej glave odtrgali; potem vse potarejo z matiko in jih v jamo zakopljejo. Tudi na šolski tabli potem izštevilimo, koliko so jih ta dan prinesli, koliko drugi, in potem, koliko je že vseh vkup. Do danes (10. junija) smo pokončali 96.865 glav tega mrčesa. Prav bi bilo, ko bi tudi drugod tako delali. Z združeno močjo se veliko storí.

J. Sajè, učitelj.

Svilorejna letina, — cena kokonov, — trtaneli v vipavski dolini.

Vipavci so se letos z velikim veseljem poprijeli sviloreje. Seme so iz več krajev in različno dobivali. Imeli so od sl. kmetijske družbe kranjske dr. Lanceve črviče, kteri so sicer lepe in trde rumene kokone spredli, al žalibog, da se jih je nekterim le tretjina, večidel pa še tretjina ni trdo zapredla; zadnji dve tretjini izvaljenih črvičev bili ste po nogah in životu po četrtem spanji dobili pike, potem pa se le mehko ali celó ne zapredli. Pač bi bilo prav bilo, da bi se bili po naukih prof. Haberlandt-a ravnali, kteri je po „Novicah“ naznanil, naj vse sviloprejke, ktere se pozneje izvalijo, na stran pomečemo. Ako bi bili to storili, bili bi si dosti dela in dve tretjini predragega perja prihranili, kajti le tisti črviči imenovanega semena, kteri so bili pozneje izvaljeni, so one pike dobili in potem slabo (falopo) ali celó nič svile spredli. — Drugi so zopet seme iz Krasa dobili, ktero se je različno obnašalo. Nekterim so se sviloprejke iz tega semena prav lepo in vse zapredle, drugim pa zopet prav malo ali tudi celó nič. Vsem svilorejcem, kterih mi je tukaj veliko znanih, so se pa pred tremi leti semkaj prinesene sviloprejke, ktere majhne in zelenkaste kokone naredé, prav dobro obnesle, tako da si za prihodnje leto obilo tega semena ohranijo. — Ta in uni je tudi kako drugo seme imel, ktero se je različno obnašalo. — Da so prvi izvaljeni črviči res najzdravejši, nate ta-le dokaz! Okoli sv. Jurija je tukaj nekdo svilnega semena prodajat prinesel. Ker se mu je pa nekoliko črvičev po potu izvalilo, reče nekemu možu, položite murbovega perja po tem semenu, da izvaljenih črvičev pri potovanji ne pokončam. Mož storí to, in dobí prav lepe in zdrave kokone. Drugim pa, kteri so od tega prodajalca črviče kupili, se jih je pa le malo zapredlo. — Ljudje imajo največe veselje do rumenih kokonov, ker se najdraže prodajajo in so najteži. Zatoraj se veselimo, če nam bo svilorejno poskuševališče v Gorici popolnoma zdravega semena tega plemena pridobilo in s tem gotovo svilorejo visoko povzdignilo. Sl. kmetijski družbi kranjski se priporočamo, da nam bo nekoliko lotov v Gorici kupljenega semena podeliti blagovolila.*) — Cena kokonov je v Gorici tako nestanovitna, da se mora vsakdo čuditi, kdor o njej kaj sliši. Rumenkasti kokoni se od 1 gold. 70 do 2 gold. 20 novih kr. prodajajo, večidel pa po 1 gold. 90 kr. Zelenih kokonov se je pa največ po 1 gold. 20 kr. prodalo, se vé da nekteri draže, nekteri pa tudi ceneje. Najslabše je pa to, da ta kup ni stanoviten, ker danes je tak, jutri drugačen. Nek tukajšen kmet bil je v Gorici s kokoni; plačevali so mu jih funt po 1 gold. 20 kr.; ker se mu je to premalo zdelo, gré domú in pride drugi dan prodajat; al kako je bil žalosten, ko jih je samo po 70 kr. funt moral dati. Tej kupčiji več stanovitnosti pridobiti, bila bi velika zasluga kupčijski obrtnijski zbornici. Pri vseh teh okoliščinah pa vendar tukajšnji svilorejci draže svoje kokone prodajajo, kakor pa je doljnim Avstrijancem v „Prakt. Landw.“ obljubljeno, namreč, da jih bo funt po 1 gold. 9 kr. kmetijska družba doljne Avstrije plačevala. Sviloreja se bo gotovo v Avstriji povzdignila, ako pridemo le do zdravega semena. — Pri tukajšnjih trtah onega žužka „Phyloxena vastatrix“, ki so nam ga „Novice“ v poslednjem listu imenovale, hvala Bogu! dozdaj ni zapaziti; imamo pa več časa druge

*) Zato se bo o pravem času treba oglasiti. Vred.

škodljive žužke, ktere tukaj „trtanele“ imenujemo. Ti žužki v trtna peresa jajčka zavijejo, da so podobna drobni smodki, tudi mlade vejice pregriznejo in tako zárod pokončajo. Ti žužki so dobro znani zeleni, rdečkasti in tudi črni rivčkarji (Risselkäfer). Letos jih ni bilo veliko. Kadar jih je dosti, jih ljudje prav pridno obirajo in pokončujejo, da jim trte preveč ne poškodujejo. Dostikrat tako hudo žró, da je komaj 10 veder vina, kjer ga bi bilo lahko 20. Dobro je, da se ti žužki raji prikažejo bolj po polji, kjer niža vina rastejo kakor v vinogradih. — Letina do zdaj nič slabega ne obeta, samo zgodnji ječmen nam je pogostna burja hudo otresla.

Gospodarske novice.

* Letošnjo poletje so okoli Gjura skrivé več tisoč murb posekali zavoljo tega, ker svilorejci pridelanih kokonov niso mogli po primerni ceni prodati. Tako piše hrvaški „Gosp. List“ in dostavlja tej žalostni novici to-le: To je zopet nov dokaz, da je treba, da vlada ali pa društva po vladi podpirana naprave vpeljejo, da bi se svilorejci oteli krempljem judov in druzih lakomnikov, kteri kokone kupujejo po taki ceni, da ima svilorejec zgubo pri njih. Kader se svilorejа sploh povzdigne na višo stopinjo, kakor je na pr. na Laškem, takrat svilorejcem ne bo treba take brambe več, al dandanes, ko se sviloreja pri nas še le malo po malo vzdiguje, treba jej je brambe“. — Mi popolnoma potrjujemo iz lastne skušnje, kar „Gosp. List“ svetuje, ker vsak dan vidimo, v kaki zadregi so svilorejci na deželi s svojim pridelkom. Al vendar tega, da se že zasajene murbe presekavajo, ne moremo nikakor odobriti in sicer zato ne, ker pride gotov čas, da dadó murbe veliko dobička svilorejcem, in če tudi zdaj listja njihovega ne povžijejo svilni črviči, dobra klaja je govedom in ovcam, ali če gospodar zrelo njih seme nabira in prodaja.

Natoroznanske stvari.

Krvavi dež.

Pogled v skrivnosti natorne.

O čudni prikazni krvavega (rdečega) dežja in snega se tolikrat bere in sliši, da se nam vredno zdi, nekoliko razjasnil podati našim bralcem v podak.

Poglejmo najpred v zgodovinske bukve, da vidimo, od kadaj se že bere o krvavem dežji, krvavih vodah itd.

Že v 2. bukvah Mojzesovih nahajamo popis, da vsa voda v studencih, rekah in jezerih po vsem Egiptu se je mahoma spremenila v kri, tako da so poginile ribe in je voda smrdela.

Drugi sled o tej prikazni nahajamo o pesmi „Ilijada“ grškega pesnika Homera (XI. vrsta 52. in XVI. vrsta 459.), ki govorí o krvavi rôsi, ki je izpod neba padala, in o krvavem dežji, ki se je vlil izpod neba.

Tretji sled je tako imenovano rdeče morje, ktero se v starodavnih hebrejskih pismih ni imenovalo rdeče, ampak arabsko morje.

Leta 710. pred Kristusovim rojstvom je v Rimu in Laurentum-u ob enem krvavo deževalo.

Tudi v turškem koranu nahajamo sled krvavega dežja ob času bitve Koroišitov-Arabcev s kristijani pri Bederu v Arabiji.

In tako se je v starodavnih kakor v poznejih časih primerilo, da je bil dež krvav, in tako se še dandanes sliši o krvavem dežji, krvavi rôsi, krvavem snegu, in se bode slišalo, dokler bo svet stal.

Da pa je taka čudna prikazen bila obširno polje različnim vražam, ni se čuditi, kajti slavni Ehrenberg, ki nam je to prikazen najbolj pojasnil, sam pravi, da je 1821. l. na nekem vrtu v Kairi v Egiptu videl po 4 do 6 palcev velike rdeče lise sèm ter tjè po tleh in si je na prvi pogled res mislil, da da je to prelita krí, dokler ni, sprehajaje se po velikem vrtu, na tolikih prostorih zadel na rdeče maroge, da se je zavzel, in zdaj še le je na tanko preiskaval, kaj da je to, ter najdel, da ni bila kri, ampak glive. *)

Prvi, ki je spoznal, da rdeči dež ni kri, bil je Ciceron. V svoji 2. knjigi „de divinatione“ piše tako-le: „Mar misliš, da je Thales ali Anaxagora ali kak drug naravoslovec verjel na krvavi dež in na znoj štatev? Kri in znoj (pot) sta le v životu; krvi pa utegne podobna biti druga stvar, kteri je primešana kaka rdeča prstena reč.

Drugi za Ciceronom, ki se je najkrepkejše ustavil vražam o krvavem dežji, bil je še le v začetku 17. stoletja slavni Peiresc v Aix-u na Francoskem. Ko je namreč leta 1608. ondi krvav dež šel, prizadjal si je učeni mož na vso moč, da bi izvedel, od kod ta prikazen, in posrečilo se mu je, da je videl, kako so neki metulji, kterih se je v tistem kraji prikazalo neznano veliko, izpuščali rdeč sok iz sebe, ko so se iz mešičkov levili v metulje.

Starodavnim zdravnikom se ne more hvala peti, da bi bili kaj pripomogli v razjasnjenje te prikazni. Nečimurni za resnico so se zibali sami v sanjarijah svojih; tako je Garcaeus še 1568. leta mislil, da krvavi dež ni nič druzega kakor kuhan dež, in sicer tako, kakor tudi vročnica v človeku iz vodene scavnice skuha rdečo.

Učenemu Swammerdanu gré čast, da je po mikroškopičnih preiskavah, to je, s pomočjo povekšalnega stekla ali drobnogleda zeló razjasnil prikazen krvavega dežja. Potovaje po Francoskem je v Vincennes-u zadel na krvavo vodo, da se je vstrašil. Brž jo preiskuje na tanko in kaj najde v njej? — neštevilno veliko rdečih vodnih bolh.

V preteklem stoletji so sploh mislili, da samo neke tako drobne živalce in rastlinice, ki se le z drobnogledom vidijo in se zato mikroškopične živali in rastline imenujejo, so vzrok rdečega dežja, snega itd. V začetku našega stoletja pa je učeni Chladin dokazoval, da ta rdečica izvira iz podnebnih prostorov. Še le slavni Ehrenberg je do dobrega razjasnil to čudno prikazen. Sledil jej je in marljivo nabiral sporočila vseh časov, in bistremu očesu njegovemu se je kmalu posrečilo izvedeti, da je vzrokov več in različnih, iz kterih izvira ta prikazen.

Kar sta Ciceron in Peiresc v starodavnih časih trdila, to je še danes resnica. Krvava rôsa je izmeček (blato) gosenic in metuljev; tudi bčele včasih, ko prvikrat rojijo, izpuščajo iz sebe rdečega blata toliko, da se prikaže rdeč dež in po njem se rdečijo vodé. — Da pa jezera in bajerji postanejo nanagloma rdeča, to izvira iz drobnih skrivnoplodnih rastlinic in drobnih (mi-

*) Nektere glive so take, da so le kakor prah. Da v rastlinoznanstvu manj znani bralci to reč bolje razumejo, povemo jim, da snet na žitu se vidi kot prav droben črn prah; al pod povekševalnim steklom se kaže, da ta prah ni nič druzega kakor brezštevilna množina mehurčastih zrn (trosa) neke glive. Tudi navadni plesenj je gliva. Sploh so tedaj glive rastline brez listja in brez cveta in tako drobne, da se vidijo le pod povekševalnim steklom (glažem). One stojé na najniži stopinji rastlinstva. Množijo se navadno z majhnimi mehurčki (tros, Sporen), ki se kažejo prostemu očesu komaj kakor prah.

kroškopnih) živalec. Od tod tudi rdeči sneg. — Tako imenovano „rdeče morje“ ni zmirom rdeče, le včasih postane rdeče, in to prav redkokrat, tako, da so ljudje ugibali, kako da se je to ime dalo temu morju. Preiskava te rdeče morske vode je pokazala, da neka drobna alga *) dela morju rdečo barvo.

Ehrenberg je našel, da rdeči dež izvira včasih iz prstenega (mineraličnega) rdečega prahú, v kterem pa se je nahajalo tudi obilo rdečih drobnih živalec. Ta zmes pa se dela v podnebji, kjer se marsikaj dela, česar človek ne vidi pred, dokler ne pride iz podnebja doli.

Po takem tedaj rdeča (krvava) barva, ki se nahaja v rôsi, dežji, snegu in vodah, ima trojni izvir: ali iz drobnih, s samim očesom nevidljivih živalec in rastlinic, in pa iz prstenega prahú; vse to v podnebju primešano dežju itd. dela tako imenovani krvavi dež.

Prečudne so poti, po kterih se razodeva vsegamogočnost Božja; kratkovidni človek ima dokaj težav, predno pride do pravega spoznanja. Roka pa, ki ga pelje do tega spoznanja, je nauk. Zato blagor temu, ki se učí in potem pravo more ločiti od napčnega.

Zavarovalnice.

Iz letnega sporočila Peštanske zavarovalnice se vidi, da ta zeló premožna družba krepko napreduje. Zadnje leto je plačala 3887 škod z 913.019 gld. 39 kr. Sedanje društveno premoženje znaša 3,794.986 gold. 65 kr. Čistega letnega dobička se je med akcijonarje razdelilo 86.846 gold. 50 kr. — Vse te številke kažejo, da Peštanska zavarovalnica veliko zaupanje vživa. — Glavni opravnik za Kranjsko je g. France Drenik. Pri njem ali pa pri okrajnih agentih se zavaruje po primerno nizki ceni zoper škodo po ognju: poslopja, pridelke, premakljivo imenje; in za življenje.

Slovensko slovstvo.

* *„Slovenska slovnica za prvence“*, spisal Andrej Praprotnik, se pridno tiska in bode kmalu na svetlem. Menimo, da bode ta slovnica prva, ki bode vstrezala našim ljudskim šolam, morda tudi prvim razredom v srednjih šolah, kajti sestavljena je, kar je mogoče, lahko razumljivo in metodično po najboljših navodih enakih šolskih knjig. „Uč. Tov.“

Vrtec lepoznanski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevićeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

III.

Novo življenje se je pričelo našima deklicama v Karlovcu. Ljuboslavi ponujala se je tù prilika učiti se mnogo lepih znanosti; Juditi pa nasproti, da — vadila se je svojih grdih razvad. Še le zdaj, pri vedno deljenem poduku, se je mogla bolj na tanko opazevati Juditina značajnost. Potuhovati se, lagati, nedolžno obrekovati, drzovito z vsakim pajdašiti se, — a k vsemu temu največa nečimernost in sebičnost: to bil je značaj njen. Košatiti, lišpati in gizditi se, v tem je ona živela; — a za delo, knjige in kakoršen koli nauk ni se pečala. — Vsa drugačna pa je bila Ljuboslava. Njen značaj bil je čist in plemenit, njena duša brez vsakega madeža, srce zavzeto za vse, kar je dobro in pravo. Pokorna učiteljem svojim jih je ljubila ko svoje največe dobrotnike ter hvaležna sprejemala poduke njihove. Tetiko je ljubila in spoštovala prav ko drugo svojo mater. Proti Juditi kakor svojej mili sestrici bila je vedno prisrčna, proti tovaršicam svojim zmiraj blaga in ponižna, akoravno so jo učeniki pogosto hvalili in odlikovali. Tudi proti ubogim je bila vedno milostljiva; rada je postregla vsakemu po svoji moči. Poleg tega je od vsakega človeka dobro mislila. Ker je bila sama dobra, mislila je, da je ves svet tako čist in neoskrunjen, kakor njena duša. Še mar jej ni bilo, da bi se bila ponašala s svojo brhkoto, akoravno je bila tako ljubeznjivega pogleda, da se je vsak zavzel, kdor jej je v nedolžne očí pogledal. Judita pa je bila še lepša, mnogo lepša.

Kakor se je po eni strani teta radovala o hvalevrednem napredku svoje stričnice, ter jo vedno bolj ljubila, tako nasproti so jo zopet žalile čedalje huje napake Juditine. Kadar jo je jela teta kaj svariti zastran tratenja časa in brezkrbnosti pri učenju ali zavoljo nečimernosti in lišpanja, spustila se jej je zvita deklica na srce, ter obetala biti zanaprej dobra in marljiva. Pa to je trpelo navadno le za trenutek; kmalu so bile vse obljube pozabljene in Judita zopet tista, ko poprej. Včasih pa, kadar se je že naveličala tetkinega kreganja, šla je k Ljuboslavi, ter opravljala in celó obrekovala teto. Hinavsko se je tudi pritiskala o tacih prilikah k Ljuboslavi, in pravila jej, da bi ne bila prišla nikdar s teto v Karlovec, ako bi ona — Ljuboslava — ne bila tega storila; — to podvzela je edino le iz ljubezni do nje, zdaj pa da more trpeti vedno toliko žalosti. Ljuboslava jo je zopet nasprotno objemala, šla k tetiki ter milo jo prosila, da naj nikar toliko ne krega Judite; da se ona sirota muči z učenjem, kar se more, pa da je slabejše in trje glave, tudi da je veliko mlajša od nje in se toraj ne more toliko učiti.

Tako prehajal je čas, in peto nastalo je bilo že leto, odkar ste bile deklici pri teti v Karlovcu. Ljuboslava se je bila razvila že popolnoma in prerastla vse svoje tovaršice. Judita sicer ni bila še celoma dorastla; al gledé nježnosti, šibkosti in gibčnosti telesa kratkomalo ni zaostala za Ljuboslavo, marveč z krasoto svojega lica nadkrilila jo tako, da poleg nje stoječa zgubila je Ljuboslava vso miloto, razun onih plemenitih črt v obličju, ktere so Juditi zopet manjkale. Kdor bi ne bil poznal Juditinih napak in narave, omilila bi se bila gotovo vsakemu; spoznavši pa njen značaj, mrzil bi se nad njo vkljub vsi brhhoti njeni. Zato je pa tudi Ljuboslava morala slišati vedno in vedno, koliko se njeni sestrici godí krivíc; — se vé, da bile so to le same laží Juditine. Omamila je bila s tem Ljuboslavo tako, da, kakor je ona — blaga in nedolžna duša — poprej imela vse ljudí za pravične in poštene, je zdaj celi svet imela zavoljo Judite za hudoben in natolcljiv; — to pa vse le zato, ker ni iskala resničnega vira o tem, česar se je govorilo o Juditi. To pa je že stara resnica, da, kadar se listje na drevju majé, gotovo je tudi vetra vselej kolikor toliko.

Pogostim govoricam o lahkoumnosti in drugih grdih napakah Juditinih tudi v soseščini jela je teta staviti ostro pozornost nasproti. Al zvita Judita zapazila je to zdajci; nadzor in pazljivost tetkina jela si jej je mrzeti, in da bi se tega znebila, pričela se je kujati. Pa teta ni jemala ozira na to, ampak pritegnila jo je še bolj k delu in poslovanju, ter stavila njenemu zijalastemu ponašanju tesne meje. To je raztogotilo Judito še bolj,

*) Tudi alge spadajo v vrsto brezlistnih in brezcvetnih rastlin. Večina rastlin po vodah in skoraj vse morske rastline so brezlistne in brezcvetne. Morske alge ali tako imenovani morski mahovi so navadno najlepše rdeči ali zeleni.

in postala je od dne do dne bolj trmasta; tudi proti Ljuboslavi tožila je teto vèn in vèn, da jo preganja, črti, k pretežkim delim priganja, in mnogo druzih tacih grdih laží. To je oslepljena Ljuboslava verjela toliko raje, ker jej je teta v svoji nevolji neki dan rekla, da Judite vkljub vse njene telesne krasote vendar le ljubiti ne more, in da iz te dekline ne bode prirastlo nič prida.

Ljuboslava, ljubijoča prijazno življenje in mir, prevzemala je v vsakem ravsu in kavsu posredovanje in mešetarenje za spravo med teto in Judito; zaslepljena pa je bila že tako po Juditi, da vselej nagnila se je raje na njeno nego na tetino stran. Koliko zahvalo je prejela Ljuboslava za to od Judite, videli bomo kmalu.

(Dalje prihodnjič.)

Dopisi.

Iz Trsta 21. junija. *(Tabor pri Frnetiču in delalsko društvo.)* Tabor, ki ga je z 9 točkami naznanjenega programa na 20. dan t. m. okrajni glavar v Sežani dovolil, je odložen za ugodniši čas — zato, ker se je c. k. tržaški namestniji vzvidelo iz viših političkih obzirov taborovanje medčasno ustaviti! Tako se glasí pismo, ki so ga prejeli g. Fr. Cegnar in tovarši njegovi, ki so dovoljenja prosili. — Tudi mi imamo „Tagblatt“ — naš „Cittadino“ je prav dvojček vašemu listu v Ljubljani. „Svobodo in napredek“ si je napisal na svojo bandero in pod tem banderom maha po Slovencih in njihovih voditeljih in se napenja na pretrge, da se okolica tržaška brž ko mogoče polašči, da bode tako vredna priti pod izveličavna krila matere Italije! Al ne bo dal — pravi naš pregovor, in le resnico piše „Primorec“, ko pravi: „c. kr. gospodje, o kterih „Cittadino“ piše, da so okolico podšuntali, najdejo pri okoličanih gotovo več posluha, kakor lažnjivi progresisti“. Grdobna Cittadinova pisarija ima, kakor vaša „Tagblattova“ vse druge nasledke, samo teh ne, da bi duh porazumljenja in sprave obudila, kar je v mnogojezični Avstriji živa potreba. — Delalsko društvo se je osnovalo; v glavnem zboru 6. dne t. m. so bila pravila sprejeta; društvo se imenuje „Čbela“, gêslo mu je „Marljivo“; za starosto je izvoljen gosp. Fr. Cegnar; odborniki so gospodje: Raič, Zor, Primožič, Kovšca, Šepf, Zalokar, Pleše, Svetina, Vrbič, Grlanec, Jereb, Kobal. Brž ko bode vlada potrdila pravila, začne društvo svoje delovanje. — Društvo to, ki pod svoje krilo jemlje delalce, je prvo društvo tacega namena na Slovenskem. Bog daj srečo!

Iz Trsta. *(Kako Lah ravná s Slovencem.)* V seji mestnega zbora 1. dne t. m. je govoril gosp. Nabergoj zoper to, da se najvažnejše državljanske pravice, in to o §. 19. gledé okoličanov popolnoma zanemarjajo in da še razglas, s kterim je novi mestni župan naznanil svoje županovanje, je bil pisan v njim nerazumljivem (laškem) jeziku. Vprašam Vas — je rekel Nabergoj — gospod župan: Ali se mislite še za naprej tako obnašati proti okoličanom? Ali nam nočete biti pravični kakor meščanom, in poravnati, kar je dozdaj napačnega bilo v veliko nezadovoljnost okoličanov? — Gledé na posebno važnost te zadeve je rekel župan, da mu odgovorí drugi pot. Opazil pa je že tisti dan blizo to-le: Občina tržaška je ena sama občina, le samo italijanski je uradni jezik (!), jez se ne bom mogel odpovedati stari navadi, ki jo je že posvetila zgodovinska pravica (!!); pri vsem tem bom (milostno!) preudarjal, kar je razložil g. Nabergoj; če se pokaže, da so pritožbe njegove resnične, zagotavljam, da ne bom nezvest načelom, ki jih trdim. — Podžupan Hermet, najhujši nasprotnik slovenske ravnopravnosti, se hudo zavalí na g. Nabrgoja ter pravi, da pravica mora biti za mesto in okolico; toda okolica ne more tajiti sto- in stoletnih zgodovinskih pravic, ki jih ima mesto, manjščini da ne gré, da bi se vpirala zoper večino, — to je, „mi smo mi, Lahi, vi Slovenci niste nič!“ — Pod takim regimentom kamo pridemo? In vlada? — — poprašajte podmaršala Möring-a! — Pravil telovadskega društva „Južni Sokol“ ni hotela vlada potrditi, češ, da govoré o političkih znamenjih.

Od sv. Pavla blizo Celja 16. junija. *(Zgubljen fantič.)* En fant se je od svoje druščine zgubil in pri nas kruha prosil. Jaz sem tega fanta obdržal; izpraševaje ga: od kodi je domá, kako mu je imé, koliko je star itd., mi je rekel, da je iz Rezije blizo sv. Višarij domá, da mu je Valentin Lenard imé, in da je 8 let star. Naznanjam to v „Novicah“, da ga žlahta njegova — starišev, pravi, da nima — pri meni dobí. Žlahta njegova, kakor pripoveduje, po svetu porcelán prodaja in cunje pobira. Blaž Winter.

Iz Istre 19. junija. * — Tukaj se je svila (žida) v obče dobro ponesla. Gosp. Kamus jo plačuje od 65 krajc. do 2 gold. 50 krajc.; od začetka jo je celó po 4 gold. plačeval. To ceno je pa menda le zato postavil, da pride ves pridelek v njegove roke. Najzdraveja svila je Kršan-ska. — Po nekih krajih Istre je burja v začetku tega meseca veliko škode storila. Spet bi človek kaj o pogozdevanju Krasa zinil — pa kaj? Vse je zastonj. Posebno smešno je bilo v tem obziru vedenje birokratov (1857 in 1858), koji so na papirju ves Kras že pogozdili — kmeta so v to na tlako priganjali, on je pa v mnogih krajih kol (brez korenin) posadil, znavši, da Kras se ne dá pogozditi, ako se naravski pot ne drží — in to je, ako se nerazdelé puščave. — Smešno je tudi to, kako se je lansko leto zavoljo šole vse le na ulicah oklicovalo — v cerkvi pa v tem nič javilo, a učitelji so večidel duhovni, koji za malo plačo podučujejo; sedaj pa pride pismo zavolj cepljenja kozic in pravi: „Naj se javi iz oltara“ (se zna da po italijanski). Zdravstvujte!

Iz Dolenskega. *(Nova grosupelsko-krška cesta)*, ktera pelje mimo Boštajna, Zagraca, Žužemberka, Dvora, Soteske do Novega mesta, je že dodelana in vožnja na njej že se je pričela. Tù ni nobenih hribov, ki so na stari cesti ovirali vožnjo. Cesta je izpeljana od izvira Krke do Soteske povsod po ravnem in med prijaznimi nogradi; vozniki iz Ljubljane v Novomesto in Toplice si tedaj prihranijo lahko nekoliko goldinarjev, ako se je poslužijo.

Iz Št. Jurja pri Svibnem pod Kumom 9. rožnika. *(Letina. Novo ustanovljena šola. Vojska.)* Prav dobra letina se nam kaže; ozimina, vinska trta, mrva, zelje, krompir in fižol nam kaj dobro obetajo, samo za sadje bo srednja; češnje so se nam že slabo obnesle. Tudi se sliši, da škodljive gosenice letos po svetu zopet hudo gospodarijo, še celó na ljubo vinsko trto so se spravile, kakor se sliši od doljnih krajev, kaj neki bo z zeljem? Pri nas so že zgodaj spomladi šolarji gosenične zalege trebili, ker se jim je v šoli zmiraj priporočevalo, naj jih obirajo, ako hočejo v jeseni kaj sadja imeti. Mislili smo, da so pokončane vse gosenice, al žalibog! ni tako. Zdaj je vse polno glogovih belinov! Napovedali pa smo jim vojsko s pomočjo naše šole, ktera se je s podporo naših šolskih prednikov in zvestih domoljubov lani 12. decembra odprla. Vpisalo se je letos 169 šolarjev, od kterih ima večina celo uro in nekteri še več hodá v šolo. S to armado, ktera pridno obiskuje učilnico, nadjam se, da pokončam lahko

na tisoče belinov; obljubil sem vsakemu učencu, ki mi prinese 100 glogovih belinov, pisalo ali pisalno knjižico, kamničke za pisati, jeklenih peres ali črnila. Drugi dan so mi učenci že 2200 teh škodljivcev prinesli. Lové jih sedaj tako pridno, da bom kmalu v zadregi z omenjenimi darili. To se pa samo po sebi razume, da obljuba se mora, posebno pri otrocih, spolniti. Da se v številu ne zmotimo, sem zapovedal, naj jih vsak po sto na nitko prebode; preštete ukažem sežgati. Tudi na šolski tabli računimo, koliko so jih ta dan prinesli, koliko drugi, in koliko je že vseh. Do danes smo pokončali 49.760 glav tega mrčesa. Ali bi ne bilo prav, da bi nas tudi drugod posnemali? Saj se z združeno močjo veliko storí. Z Bogom! Drugo pot kaj več, od naše tako zaželjene ceste proti Zagorju.

J. Pirnat, učitelj.

Iz Kamnika 17. junija. *(Iz čitalnice.)* „Novice“ so prijazno omenile slovesne naše besede 30. dne u. m. Naj po želji mnozih domoljubov prinesó bralcem govor, ki ga je zložil g. Val. Treven in ga je govorila rodoljubna gospodičina Anica Podrekarjeva. Tako-le se je glasil: „Pozdravljam Vas presrčno, predragi naši gosti, ki ste prišli slovesnost našo povekšat, in Vas vse, domoljubne družbenike naše národne čitalnice! Čeravno bo skoro leto preteklo, odkar se shajamo v narodnem domu, da se podučujemo z berílom in pošteno kratkočasimo, vendar je bilo vse to le pohlevna poskušnja, ali bo mogoče to narodno napravo vzdržati ali ne? Pa videli smo, kako da so od vseh strani domorodna srca veselo prihitela nam na pomoč. In danes že vidim tako veliko in lepo število slovenskih rodoljubov tukaj zbranih. Vendar lahko bilo bi še veče; zato se moramo potruditi in prizadevati si, da zaspane budimo, zgubljenih iščemo, dvomljivim pravo svetujemo, vsem pa srčnost vdihujemo, in si po tej edini pravi poti vedno več domorodnih src pridobimo. Dragi domorodci! Jezik, kterega nam je Stvarnik dal, povzdiguje nas nad mutaste živali; toraj spoštujmo in olikujmo ga, in na vedno višo stopinjo povzdigujmo ga, dokler ne doseže svojega cilja in konca. Ako svoj jezik zanemarjamo in zaničujemo, zaničujemo tistega, ki nam ga je dal — Stvarnika samega. Zato z neumrljivim škofom Slomšekom rečem: „O ljubi, lepi, pošteni slovenski jezik, s kterim sem prvič svojo ljubo mater in dobrega očeta klicala, — v kterem so me moja draga mati učili Boga spoznavati, — v kterem sem prvikrat svojega Stvarnika častila: tebe hočem kakor najdraži spomin svojih starišev ohraniti, za tvojo čast in lepoto, kolikor morem, skrbeti; v slovenskem jeziku hočem do svoje poslednje ure Boga najrajši hvaliti, in kakor hvaležna hči svoje ljube matere želim, da kakor je moja prva beseda slovenska bila, naj tudi moja poslednja beseda slovenska bode“. — Pa z ljubeznijo do jezika mora tudi ljubezen do domovine združena biti: „Tica ljubi svoje gnjezdo v gori, zverina svoj brlog v hosti, ali le človeku bi ne bil drag kraj, kjer mu je zibelka tekla, in ga vsak kamen spominja njegovih rajsko preživljenih dni? ljubimo toraj iz globočine srca svojo predrago domovino“. In zedinimo z ljubeznijo do jezika in naroda še složnost med seboj. Složni bodimo in obstala in napredovala bo neštevilna leta naša narodna čitalnica, na čast društvenikom in na blagor domovini. In visoko bo vihralo gêslo naše zastave: Vse za vero, cesarja in domovino!

Iz Motnika. G. K. *(Letina. Vreme. Rudarstvo).* Žita se nadejamo obilo, tudi sadja se bo precej dobilo, le hruške se nam bodo slabo obnesle. — Vreme je pri nas ugodno in do sedaj je toča le na južnem zapadu nektere predele potolkla. — Tukajšnji rudokopi še zmiraj niso dobili stanovitne žile premogovega sklada, ktera bi Motničanom mnogo koristila.

Iz Ljubljane. *(Truplo 11. maja 1859 umrlega nadvojvode Joana)* so včeraj popoldne ob dveh iz Gradca peljali po železnici skozi Ljubljano čez Laško v Tirole na Grad Schöna poleg Meran-a, kjer preblagi gospod po oporoki svoji hoče počivati. Krasna kapelica počivališču je še le zdaj dodelana in stane nad 14.000 gold. Poslednjo čast skazati nadvojvodi, čegar truplo spremlja po poti sin njegov, grof Meran, so prišli na kolodvor c. k. deželni namestnik, deželni glavar z deželnim odborom, odbor družbe kmetijske in mestni odbor. „Novice“ pa, ktere se imajo največ njemu zahvaliti, da so o Sedelnickovem času po večletnem koledovanji smele 1843. leta priti slovenske na dan (policija avstrijska je že pred 26 leti za vsakim grmom vohala panslavista), se še posebno tužnega srca spominjajo preljubljenega Joana na poslednji svoji poti skozi Ljubljano, kamor je rad zahajal družbi kmetijski naši pravi oče. Večnega spomina nam je posebno njegov prihod v Ljubljano 24. junija 1850. leta — premila naključba, da bode ravno jutri 19 let! — in to zato, ker ravno onega leta se je proti družbi kmetijski, ker je v poduk našemu narodu čedalje bolj delovala v domačem jeziku, vnel hud vihar nemškutarski. On pa je tej kači z enim udarcem strl strupeno glavo, kajti na gradu predsednika gosp. Trpinca v Fužinah pod milim nebom, kjer se je mnogo družbenikov okoli njega zbralo, odzdravil je zdravico predsednikovo s to-le nepozabljivo nanapitnico: „Tudi na Vaše zdravje, gospodje, in blagor cele kranjske dežele! **Kranjska dežela je lepa dežela in njeno ljudstvo je vrlo ljudstvo. Le obdelujte pridno domači slovenski jezik, domače šege in domace kmetijstvo, — obdelujte vse to prav pridno,** in tako bo vse dobro šlo!“ — In — tako pišejo „Novice“ v 29. listu 1850. l. — imenitno pomembo te zdravice so pričujoči dobro razumeli (glej gori omenjeni „vihar“) in vnovič navdušeno klicali „slava ustavoljubemu nadvojvodi!“ In slava, nevenljiva slava manom nepozabljivega cesarskega princa, dobrotnika kmetijstva in obrtnijstva notranjo-avstrijskega! kličejo danes „Novice“ stvaritelju svojemu na zadnji poti skozi Ljubljano, ponavljaje iz one pesmice, s ktero so ga 1844. l. v imenu Slovenije slavile, ko je po njegovi naredbi bila prva obrtnijska razstava v Ljubljani, sledeče vrstice:

Imé Tvoje, vitez! v črkah je zlatih
Na dvorih visokih, v koči priprost', —
Na zdelkih vsednih, na kamnih bogatih
Leskeče na veke se Tvoja svitlost.

Dobrave pusté si napravil rodovitne,
Poljana Ti cvetek ponuja v spomin,
Ki tvoriti dela umé glasovitne,
Je Tebi hvaležen Slovenije sin.

Naukom stezice odpiral naravno,
Obrtnosti bil si najbolj' učenik,
Dal naš'mu jeziku uzvišenost slavno,
V srcih postavil si večen spomnik!

— *(V odboru družbe kmetijske)*, ki je bil pomnožen po zastopniku vladinem in deželnega odbora, se je na predlog dr. Orla sklenilo, da se za 2800 gold., ki jih je družba spet dobila od c. k. ministerstva kmetijstva, nakupi dobrih bikov za pleme in naj odbor okliče po deželi, da se do 15. julija oglasí, kdor želí

bika prevzeti in kterega rodú. — Ker je sl. ministerstvo kmetijstva tudi pripravljeno za povzdigo gospodarstva na planinah denarne podpore dati, je bilo po dr. Bleiweisovem predlogu sklenjeno poprašati nekoliko izvedencev, za ktere namene bi bilo podpore posebno potreba. — Učitelju Saje-tu v Predosljih se je na prošnjo njegovo za povračilo stroškov pri pokončevanji hroščev in škodljivih metuljev darovalo 20 gold. s pohvalnim pismom. — Bolno trto, ki jo je poddružnica vipavska poslala odboru, je odbor poslal dunajskemu zoologično-botaniškemu društvu v preiskavo. — Za prisednike vladine komisije, ki ima prevdariti novo osnovo ces. žebčarstva, so bili izvoljeni dr. J. Bleiweis, J. Zevnik in A. Malič. — Gosp. Fr. Schollmayr je zanimive reči poročal iz poslanstva svojega v Gorico o svilorejnem poskušališču.

— *(Odpis zemljiščinega davka)* večidel za l. 1867. znaša po naznanilu „Laib. Zeitg.“ z dokladami vred 41.688 gold. Deželni zbor, ki si je izprosil za polajšavo zemljiščinega davka milostljivi sklep cesarski od decembra 1864., bode tedaj priliko imel presoditi odpisani znesek.

— *(Skrb za blagor ljudstva.)* Pod tem naslovom piše „Danica“ to-le: „Sl. kmetijska družba je iz državne subvencije 50 gold. prisodila preč. gosp. Janezu Škofic-u, fajmoštru v Suhoru, ki so ga že poprej svitli cesar zavoljo zaslug za narod z zlatim križem s krono poslavili. Sedanji čas je potrebno, da včasi pojasnujemo, kako duhovstvo tudi za telesni blagor našega naroda dela, ker je zmiraj več krtov, ki poštenje in zasluge duhovstva v nič devajo. Kolikor vemo, je preč. gosp. Škofic že 11 let pastir s pičlimi dohodki na Suhoru. V tem času je iz skalovite pečine pripravil lepe prostore za njive, vrte in vinograde. Pri tem trudnem delu je požgal na 4 stote (cente) smodnika; v nogradu je zasadil leto za letom krog 40 tisuč (40.000) trt. Dobil je zadnja leta tudi žlahnih obrenskih trt (od Rena ali Rajne), nekoliko tacih iz Klosterneuburga, iz kterih jih zdaj po ključih (Schnittreben) namnožuje. Samo to leto je tacih nad 6000 nasadil, nekoliko stotin po faranom razdal, kteri jih bodo posihmal lahko zmiraj več dobivali iz farovškega vrta. To pa je rečeno samo o vinogradu in vinstvu, da molčimo o tem, kar ta neutrudljivi gospod dela in koristi s svilorejo, sadstvom in poljedelstvom“.

— *(Učiteljev ljudskih šol)* iz Kranjskega, ki grejo do 9. avgusta na Dunaj v gospodarsko šolo, je 8. — C. kr. deželna vlada je poslala c. kr. kmetijski družbi nasvèt, kteri učitelji izmed 59, ki so se za to oglasili, naj se pošljejo; družba kmetijska je odgovorila temu vprašanju. Sicer pa jih gré iz doljnega Avstrijskega 30, iz gornjega 18, iz Salcburškega 6, iz Štajarskega 20, iz Koroškega 10, iz Kranjskega 8, iz Primorskega 6, iz Tirolskega 16, iz Českega 30, iz Moravskega 30, iz Šlezkega 10, iz Galicije 6, iz Bukovine 10.

— *(Začasni okrajni šolski ogledniki)* so 1. t. m. nastopili svojo službo. — Šolski oglednik novomeškega okraja gosp. Fr. Vikt. pl. Langer se bode na svoje stroške vozil šole ogledovat.

— *(Odbor slovenske Matice)* bode jutri 24. t. m. ob 4. uri popoldne v čitalničini dvorani imel 14. sejo, ktera se bode vršila po naslednjem dnevnem redu: 1. Prebere in potrdi se zapisnik 13. odborove seje. 2. Tajnikovo sporočilo. 3. Odsek za opravilni red nasvetuje priloženi „opravilni red“. 4. Odsek za izdavanje knjig nasvetuje: „Naj Matica na svetlo dá telovadno knjigo“. 5. Dr. Jernej Zupanec v imenu presojevalcev g. Iv. Tušekovega prevoda Schödlerjeve fizike nasvetuje: „Naj se ta prevod dá tiskati“. 6. Dr. Jernej Zupanec bode poročal o nakupu hiše. 7. Nasvet novomeških dijakov: „Naj Matica prične izdajati sistematično vredjene šolske knjige“. 8. Rešilo vprašanja: kedaj naj se skliče 5. občni zbor. 9. Nasvetje posamesnih odbornikov.

— *(Dramatično društvo)* ima svoj letošnji občni zbor v nedeljo 11. julija ob pol enajstih zjutraj v čitalnični dvorani. Vrsta razgovorov bode ta-le: 1. sporočilo tajnikovo; 2. sporočilo blagajnikovo; 3. sporočilo gospodarskega oddelka; 4. sporočilo odborovo zarad igranja v javnem gledišču, osnove dramatične učilnice itd.; 5. volitev novega odbora; 6. posamesni predlogi. — Posebna vabila in imenik udov dobé gg. društveniki ob enem z knjigami za preteklo leto, ki se razpošljejo prve dni meseca julija. K obilnej vdeležbi vabi

odbor.

— *(Železnica gorenska)* se bo, kakor za gotovo slišimo, brž po žetvi delati začela in to po tisti poti, kakor je vprvič načrtana bila, da pride na korist večemu delu gorenske strani, kjer je obrtnije in kupčije kaj.

— *(Učenci Št. Jakobške šole)* so pri slovesni maši včeraj na dan sv. Alojzija v cerkvi tako lepo peli in 14 dečkov po 8 do 10 let starih je na koru k petju godlo tako lepo, da je vsacemu, kdor je milega čutja, srce veselja igralo. Gosp. Belarju, ki na gosle učí to krdelce še le kakih 8 mesecev, gré res očitna čast, da brez hrupa in krika, ki ga dela marsikak drug muzičen zavod, natihoma izvršuje tako lep vspeh.

— *(Katoliška družba)* je imela v nedeljo zvečer malo besedo v čitalnični dvorani. Vrstilo se je lepo petje z deklamovanjem, posledejič je bila mala loterija, ktera je izbudila veliko dobrovoljnega smeha. Odlikoval se je posebno vvodni govor čast. gosp. H., kteri je v bolj šaljivi obliki prav krepke in jedernate besede govoril. Tudi dvogovor „Ljubomira“ in „Bogomira“ je bil mikaven. Zbralo se je v „besedo“ nad 400 udov, kteri očitno hočejo pokazati, da je res, kar je rekel govornik v začetku: „Nekdaj ni bilo treba katoliške družbe, — a v sedanjih okoliščinah je je treba“.

— *(Nova mestna organizacija.)* Mestni odbor ljubljanski je v svoji seji 19. dne t. m. sklenil in sprejel popolnoma novo definitivno organizacijo mestnega magistrata. Tudi je bilo v ti seji 8 novih policijskih stražnikov v službo vzetih, tako jih je zdaj vseh skup 20. Te nove premembe prizadenejo mestu kacih 5000 gold. več stroškov. Zato je res treba mestni odbor resno vprašati: čemu vse to? Čemu je bilo treba policijske stražnike pomnoževati na 20, ko je bilo dozdanjih 12 popolnoma dovolj? Čemu je bilo treba zdaj magistrat iznovega organizirati, ko je mestni štatut še zmirom provizoren? Čemu je potreba mestnega inženirja z dvanajststo gold. letne plače? Ranjki župan Hradecki, ki je zidal in ceste delal, kakor ne kmalu kteri, ni imel nobenega inženirja; tudi deželni odbor nima nobenega za stanovitno postavljenega. Zato res ne previdimo, zakaj bi mesto enega potrebovalo s toliko plačo. Ali so mestni očetje prevdarili, odkod se bodo ti novi stroški jemali? Ali so za kake nove prihodke skrbeli, da ne bo treba naklada na davke? Pred je bilo ravno od teh gospodov toliko hrupa in zabavljanja zoper narodne zastopnike, da slabo gospodarijo. Pa tako na slabem vendar niso mestne kase zapustili zdanjemu odboru, da si upa tako drage prenaredbe delati. To bomo kmalu videli, čigavo gospodarstvo bilo je bolje.

— *(Kako se statistika kuje.)* Dr. Adolf Ficker, direktor administrativne statistike na Dunaji, trdi neki, kakor nam „Laibacherica“ od 18. t. m. pripoveduje, v

4. zvezku 15. tečaja svojih statističnih sporočil, da je med ljubljanskimi prebivalci 40.46 odstotkov (percentov) Nemcev in 59.34 odstotkov Slovencev. Potem takem bi med Ljubljančani skoraj vsaki drugi moral Nemec biti. Da je pa to gola laž, v Ljubljani vsak otrok vé. Ne vsak drugi, še vsak 70. Ljubljančan ni Nemec, in ko bi jih z lučjo iskali, ne najdemo pravih Nemcev vseh skupaj dosti čez 300 glav. Mi se le čudimo, kako je mogel g. dr. Ficker nekomu tako nasesti, in še bolj se čudimo „Laibacherici“, kako je môgla tako očitno neresnico v vladinem časniku ponatisniti.

— *(Spomenica konstitucijonalnega društva.)* Te dní nam je prišla tudi spomenica v roke, ki jo je o zgodbah na Jančjem in Vevčah poslalo ljubljansko konstitucijonalno društvo do ministrov na Dunaj. Ona je zgolj opis spomenice mestnega odbora, samo z mnogo več besedami, kar se nam tudi popolnoma naravno zdi, ker sedanji mestni odbor je — le en oddelek konstitucijonalnega društva. Tudi ta spomenica napada, grize in sumiči vse, kar je in kar utegne narodno biti; denuncira in kriviči narodne vodnike, duhovščino, šole in šolsko mladino, vlado in uradnike, slovenske časnike in tabore. Maha po Sloveniji in narodni ravnopravnosti. Ona pogreva iznovega laž, da so narodni vodniki pri Janški in Vevški dogodbi pritaknjeni, in da so dijaki kakor na Ježici tako tudi tukaj pripomagavali. A konstitucijonalci — to se vé, so zgolj ustavnost, svobodoljubnost in napredek; samo na njih sloní blagostanje in sreča cele kranjske dežele in cesarstva! Ako jih vlada ne bi na vso moč podpirala, ona tega pred sodnim stolom svetovne zgodovine ne bo nikdar môgla opravičiti. Oni tedaj zahtevajo od vlade energično varstvo svobodnega razodevanja misli, uživanja ustavne ravnopravnosti, osebne politiške in verske svobode, toda vse le samo za-se. Sploh je cela ta spomenica tako strastna, predrzna, resnici nasprotna in hinavska, da nikakor ni na čast tistim, ki so jo naredili, ampak je tudi razžaljiva za tiste, kterim je namenjena.

— *(„Brencelj“ vjet)*, to je 1040 iztisov 11. lista, ko se je po mestu raznašati začel, je bilo po zaukazu c. kr. državne pravdnije v soboto v prepoved dano. Vrednik njegov v včerajšnjem „Triglavu“ pripoveduje, da še ni izvedel zakaj, in da ga dobó naročniki brž, ako bode oproščen; če pa ne, bode jim „Mladi Brencelj“ naznanil, kako in kaj.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Zborovanje delegacij na Dunaji se začne 11. dan julija, — deželni zbori pa nek 9. septembra. — Minister vojaštva si je navskriž z ministrom pravosodja, vendar pravi nova „Presse“, da se ta razpor poravná, državni finančni minister pa da stopi iz ministerstva in da na njegovo mesto utegne priti — Magjar; naposled še Avstrija postane Magjarija. Magjarom se godí po njihovi volji tako, da se je „Reform“ te dni resno čudila, kako da se enemu narodu vse dovoli, od druge straní pa zahteva, da vsi drugi narodi naj bodo zadovoljni in pohlevno hvaležni, ako se jim še odstotek tega ne dá, kar jim gré po polni in večni pravici. — V Dalmaciji je razdraženost med Slovani in Italijani čedalje veča; Slovanom pravični deželni glavar general Wagner je z lastnim pismom ostro zavrnil vladni časnik tržaški „Osservatore“, naj ne žali Avstriji zveste Slovane ter se čudil, da vladni list tako grdo postopa. Zdaj pa je vitez Wagner, ki ne odobrava vsega, kar ministerstvo želí, na Dunaj na odgovor poklican. Svet se res čedalje bolj meša in zadrege rastejo kakor gobe iz tal! — Neki Kerber in Fiala sta obdolžena, da sta v Pragi unidan vrgla petardo; preiskava se je začela. — Na Španskem si je državni zbor izvolil generala Serrano vladarja, dokler se ne najde kralj, ki se vsede na nevarni prestol.

Žitna cena

v Ljubljani 19. junija 1869.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 40 — banaške 4 fl. 90. — turšice 2 fl. 79. — soršice 3 fl. 26. — rži 2 fl. 70. — ječmena 2 fl. 50. — prosa 2 fl. 40. — ajde 2 fl. 50. — ovsa 2 fl. — — Krompir 1 fl. 50.

Kursi na Dunaji 22. junija.

5% metaliki 62 fl. 55 kr.	Ažijo srebra 122 fl. 25 kr.
Narodno posojilo 70 fl. 60 kr.	Cekini 5 fl. 91 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu / na Dunaji } 19. junija 1869: **76. 66. 10. 50. 84.** / **6. 72. 75. 50. 55.**

Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 3. julija.

Vabílo na naročilo „Novic“

za drugo polovico tega leta.

Castite naročnike, ki so naročeni le do konca meseca junija, in pa nove naročnike prosimo, naj se oglasijo kmalu, da brž prve liste prihodnjega meseca poredoma dobivajo.

Za pol leta veljajo:		Za četrt leta veljajo:	
po pošti prejemane	2 gold. 20 kr.	po pošti prejemane	1 gold. 15 kr.
v tiskarnici prejemane	1 „ 80 „	v tiskarnici prejemane	— „ 90 „

Naročnina naj se založniku (J. Blazniku na Bregu hiš. št. 190) pošilja franko, to je poštnine prosta.

Časi, v kterih živimo, so na vsako stran zeló važni in prihajajo vsaki dan važnejši; zato je vsacemu rodoljubu treba berila in po njem poduka in razjasnila. Posebnega priporočevanja menda „Novicam“ ni potreba; obilni njih prijatli jih poznajo, priporočajo jih pa sedanji čas s svojim obrekovanjem tudi — protivniki vsega tega, za kar se naši listi potezajo že dalje kakor je morebiti marsikak liberalček star. In temu gêslu ostanejo „Novice“ zveste tudi v prihodnje.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik**. — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.